

**ΑΠΟΧΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΤΗΣ 4^{ΗΣ} ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ
ΕΚΠ/ΣΗΣ ΤΟΥ Ν. ΦΘΙΩΤΙΔΑΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
Π.Ε. ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΝΤΑΕΤΙΑ 2001-2006 - ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΑΙΤΙΩΝ**

ΚΑΤΣΑΡΟΣ Μ.¹, και ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΟΥ Ε.¹

¹ 4^η Περιφέρεια Σχολικών Συμβούλων Νομού Φθιώτιδας
e- mail: elenkarag@sch.gr elenkarag@in.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να ανακοινωθούν τα αποτελέσματα ποσοτικής έρευνας μικρής εμβέλειας, που πραγματοποιήθηκε στο Νομό Φθιώτιδας στους εκπαιδευτικούς της 4^{ης} Περιφέρειας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης κατά το μήνα Μάιο 2006. Θέμα της έρευνας ήταν τα αίτια αποχής των εκπαιδευτικών από την εφαρμογή της Π.Ε. κατά την τελευταία πενταετία. Απώτερος σκοπός της έρευνας ήταν η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σε θέματα Π.Ε. και ο προγραμματισμός σχεδίων δράσης για την ανάπτυξη της Π.Ε. στην εν λόγω Περιφέρεια. Για τη διασφάλιση της εγκυρότητας και της σχετικότητας της έρευνας αξιοποιήθηκε η σχετική βιβλιογραφία. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με στόχους να διερευνηθεί αρχικά κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί συμμετείχαν σε προγράμματα Π.Ε. κατά την περίοδο 2001- 2006 και σε ένα δεύτερο επίπεδο με πληθυσμό στόχο τους απέχοντες εκπαιδευτικούς από την Π.Ε. να ανιχνευτούν τα αίτια αποχής τους. Από την έρευνα προέκυψε το χαμηλό ποσοστό εμπλοκής των εκπαιδευτικών σε προγράμματα Π.Ε. καθώς και οι αιτίες της αποχής τους σύμφωνα με τις απαντήσεις τους στα σχετικά ερωτηματολόγια.

KATSAROS M.¹, and KARAGEORGOU E.¹

¹ 4th Periphery of State School Advisers of Fthiotida Country
e- mail: elenkarag@sch.gr elenkarag@in.gr

ABSTRACT

The purpose of this suggestion is to announce the results of small-range quantitative research which was carried out in Fthiotida County teachers of 4th Periphery of Primary Education during May 2006. The topic of the research was the cause of the teacher abstention from the application of the Environmental Education during the last five years. The ulterior purpose of the research was the sensitization of the teachers in matters of Environmental Education and the programming of action plans of the Environmental Education development in this Periphery. For the securing of validity and relativity of the research the relative bibliography was utilized. The research was carried out in order to initially investigate to what extend the teachers participated in Environmental Education programs during 2001-2006 and in a second level aiming at the refraining from the Environmental Education teachers to detect the abstention causes. From the research came the low percentage of teacher involvement in Environmental Education programs as well as the causes of their abstention according to their answers in the relevant questionnaire.

Λέξεις κλειδιά: Προγράμματα Π.Ε., Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, αποχή εκπαιδευτικών, διερεύνηση αιτιών, 4^η Περιφέρεια Φθιώτιδας

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το θεωρητικό πλαίσιο για την ανάπτυξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) στην Ελλάδα διαμορφώθηκε από τις επιδράσεις των διεθνών θέσεων και προτάσεων για την Περιβαλλοντική Αγωγή (Π.Α.) με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος για τη διατήρησή του (Κρίβας και συν., 1999, σ. 296). Ο θεωρητικός προβληματισμός γύρω από την Π.Α. εστιάζεται κυρίως στην αναγκαιότητα για την προαγωγή της επιστημονικής, φυσιοκρατικής γνώσης για τη διαχείριση των κρίσιμων περιβαλλοντικών προβλημάτων της εποχής μας, καθώς και για τη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης στους πολίτες. Απώτερος σκοπός της Π.Α. είναι η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, με ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, που θα συμβάλλει στη διασφάλιση αιεφόρου μέλλοντος για την επιβίωση των επόμενων γενεών (Χρυσοστομίδου, 1999, σ. 306).

Αναλυτικότερα η συμβολή της Π.Ε. στην προσπάθεια δημιουργίας υπεύθυνων πολιτών, με φιλική προς το περιβάλλον συμπεριφορά, μπορεί και πρέπει να αποκτήσει ουσιαστική διάσταση, αφού τα βιώματα, η επαφή με το περιβάλλον και η γνώση γύρω από την αλληλεπίδραση ανθρώπου και περιβάλλοντος αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για τη βαθμιαία διαμόρφωση ανάλογης συμπεριφοράς κατά τη παιδική ηλικία. Η Π.Ε. βοηθά τους μαθητές να γνωρίσουν το περιβάλλον, να κατανοήσουν, την αναγκαιότητα της διατήρησής του, και να ευαισθητοποιηθούν, ώστε να μεταμορφώνουν τη περιβαλλοντική γνώση σε πράξη με ενεργητική συμμετοχή στη φροντίδα του περιβάλλοντος (Κρίβας και συν., 1999, σ. 297).

Η εκπαιδευτική διαδικασία για την Π.Ε. απαιτεί ουσιαστική κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών για τη διαμόρφωση ορθολογικής αντίληψης και γνώσης του φυσικού κόσμου και των λειτουργιών του, καθώς και για τη δημιουργία κινήτρων ανάπτυξης φιλικής προς το περιβάλλον συμπεριφοράς είναι θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής (Χρυσοστομίδου, 1999, σ. 306).

Το πεδίο της έρευνας για την Π.Α. στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στα πλαίσια του θεωρητικού προβληματισμού, που προαναφέρθηκε, με τη βαθμιαία αξιοποίηση των πορισμάτων αξιολόγησης από την εφαρμογή της Π.Ε. στην εκπαίδευση. Την τελευταία δεκαετία δημοσιεύτηκαν εμπειρικές μελέτες με θέματα που σχετίζονται με τους παράγοντες διαμόρφωσης φιλικής προς το περιβάλλον συμπεριφοράς (Κρίβας, 1998), την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ως μέσο για την αειφορία (Χρυσοστομίδου, 1998), το σχεδιασμό και την παραγωγή παιδαγωγικού υλικού Π.Ε. (Φλογαίτη, 2003) τη διαχείριση σχολικών προγραμμάτων Π.Ε. (Φουσέκη, 2005) και την καλλιέργεια κινήτρων για τη γενίκευση της εφαρμογής της Π.Ε. στην εκπαίδευση (Παπαδημητρίου, 1995).

Παρά το γεγονός ότι η εφαρμογή της Π.Α. στην ελληνική εκπαίδευση διανύει επίσημα ,σε προαιρετική βάση, τη δεύτερη δεκαετία της, το ποσοστό συμμετοχής των εκπαιδευτικών στην εφαρμογή της Π.Ε. παραμένει ακόμα και σήμερα σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Η διαπίστωση αυτή στοιχειοθετεί ένα ουσιαστικό πρόβλημα (Γούπος, 2005, σ.109).

Η διερεύνηση των σχετικών ζητημάτων, που αναφέρονται στο ερευνητικό πεδίο της Π.Ε., μπορεί να επιλύσει το πρόβλημα αυτό με ανάλογη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής για εξουδετέρωση των αντικινήτρων. Επιπλέον με την καλλιέργεια των κατάλληλων κινήτρων για την ευαισθητοποίηση και την επαγγελματική αναβάθμιση των εκπαιδευτικών μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η καινοτομική εφαρμογή της Π.Ε. στην εκπαίδευση.

Η παρούσα έρευνα σχεδιάστηκε για τους εκπαιδευτικούς της 4^{ης} περιφέρειας νομού Φθιώτιδας με σκοπό να ανιχνευτούν και να διερευνηθούν οι λόγοι για τους οποίους παρουσιάζεται σε υψηλότατο βαθμό η αποχή τους από την εφαρμογή της Π.Ε. Σε επίπεδο περιφέρειας θεωρήθηκε αναγκαία προκειμένου να σχεδιαστούν παρεμβατικές επιμορφωτικές δράσεις για την ανάπτυξη της Π.Ε. και ανάλογη προσπάθεια για την εξουδετέρωση των εμποδίων. Η συμβολή της έρευνας προς την κατεύθυνση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα ωφέλιμη.

2. ΜΕΘΟΔΟΣ

Στη παρούσα έρευνα παρουσιάζονται οι απαντήσεις των ερωτηθέντων στα ερωτήματα:

- α) Έχετε εφαρμόσει προγράμματα Π.Ε. κατά την περίοδο 2001-2006;
- β) Αν όχι θεωρείτε ότι η αποχή σας από την εφαρμογή της Π.Ε. σχετίζεται με την έλλειψη κατάρτισης επιμόρφωσης;
- γ) Ποιοι από τους παρακάτω παράγοντες συντέλεσαν στην αποχή σας από την εφαρμογή της Π.Ε.;
Παράγοντες: Η οργανικότητα του σχολείου, η πίεση της διδακτέας ύλης, η μη ένταξη των προγραμμάτων Π.Ε. στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα των Σχολικών Μονάδων, η γραφειοκρατική διαδικασία σχεδιασμού των προγραμμάτων Π.Ε., η ανεπάρκεια χρηματοδότησης, η μη έγκαιρη χρηματοδότηση έλλειψη οπτικοακουστικών μέσων, η έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού, η έλλειψη γνώσεων χρήσης Η/Υ, ο χρόνος προετοιμασίας, η αρνητική στάση του Διευθυντή της Σχολικής Μονάδας, η αρνητική στάση του Συλλόγου διδασκόντων της Σχολικής Μονάδας, η έλλειψη ενημέρωσης από το Σχολικό Σύμβουλο, η έλλειψη ενημέρωσης από τον υπεύθυνο γραφείου Π.Ε.

Οι 90 συμμετέχοντες στην έρευνα είναι δάσκαλοι (46 άνδρες και 44 γυναίκες). Αποτελούν το σύνολο των εκπαιδευτικών της 4^{ης} Περιφέρειας Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Φθιώτιδας, που εμπλέκονται στην εφαρμογή της Π.Ε. Το δείγμα αποτελούν όλοι οι εκπαιδευτικοί της περιφέρειας που σχετίζονται άμεσα με την εφαρμογή της Π.Ε. για να διασφαλιστεί η αντιπροσωπευτικότητά του.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε κατά το Μάιο του 2006 με σκοπό να διερευνηθεί κατά πόσο συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί σε προγράμματα Π.Ε. καθώς και να ανιχνευτούν τα αίτια της αποχής των απεχόντων από την υλοποίηση Προγραμμάτων Π.Ε.

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της περιγραφικής επισκόπησης (Cohen and Manion, 1997, σ.122-149), ως κατεξοχήν κατάλληλη για τις εκπαιδευτικές έρευνες. Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων καταγράφηκαν σε συγκεντρωτικό πίνακα. Για την προσέγγιση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική ανάλυσή τους. Ελήφθησαν επίσης μέτρα για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της ακρίβειας και της εγκυρότητας των δεδομένων.

3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

3.1.Ατομικά στοιχεία.

Τα ατομικά στοιχεία των συμμετεχόντων παρουσιάζονται στο πίνακα 1.

Πίνακας 1. Ατομικά στοιχεία, συχνότητες.

Φύλο	Ομάδα Ηλικίας							
	Έως 40		41-50		51 και άνω		Σύνολο	
	f.	%	f.	%	f.	%	f.	%
Άνδρες	12	13,5	22	24	12	13,5	46	51
Γυναίκες	10	11	25	28	9	10	44	49
Σύνολο	22	24,5	47	52	21	23,5	90	100

Από τα στοιχεία του πίνακα 1 προκύπτει ότι οι συμμετέχοντες ήταν άνδρες κατά 51% και γυναίκες κατά 49%. Οι 47 ερωτηθέντες σε ποσοστό 52% είχαν ηλικία 41-50, οι 22 σε ποσοστό 24,5% είχαν ηλικία κάτω των 40 ετών και οι 21 σε ποσοστό 23,5% ήταν άνω των 50 ετών. Η κατανομή των συμμετεχόντων στις ομάδες ηλικίας μεταξύ ανδρών και γυναικών διαφοροποιείται ελάχιστα.

3.2. Εκπαιδευτικοί που εφάρμοσαν προγράμματα 2001-2006

Πίνακας 2: Συμμετέχοντες εκπαιδευτικοί σε προγράμματα Π.Ε. κατά φύλο (N.90)

Φύλο	Ομάδα Ηλικίας			Σύνολο	
	Έως 40	41-50	51και άνω	f	%
Άνδρες	4	2	1	7	7,8
Γυναίκες	-	2	-	2	2,2
Σύνολο	4	4	1	9	10

Από τα στοιχεία του πίνακα 2 φαίνεται ότι το ποσοστό από τους συμμετέχοντες στην έρευνα εκπαιδευτικούς, που πραγματοποίησαν προγράμματα Π.Ε. είναι χαμηλό 10%. Από αυτούς το 7,8% ήταν άνδρες, ενώ ελάχιστο ήταν το ποσοστό των γυναικών μόλις 2,2%. Τα δεδομένα μας πληροφορούν για την εκτεταμένη αποχή των εκπαιδευτικών από την Π.Ε. Για το λόγο αυτό η διερεύνηση των αιτιών αποχής κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα.

3.3. Απέχοντες εκπαιδευτικοί από τα προγράμματα Π.Ε.

Πίνακας 3: Εκπαιδευτικοί που απέχουν από την Π.Ε. κατά φύλο και ηλικία (άνδρες N=46 , γυναίκες N=44, σύνολο N.90)

Φύλο	Ομάδα Ηλικίας						Σύνολο	
	Έως 40		41-50		51και άνω		f	%
Άνδρες	8	17,4	20	43,5	11	23,8	39	84,7
Γυναίκες	10	22,7	23	52,2	9	20,4	42	95,3
Σύνολο	18	20	43	47,8	20	22,2	81	90

Στον πίνακα 3 φαίνεται ότι η συντριπτική πλειοψηφία των εκπαιδευτικών ποσοστό 90% απέχουν από την Π.Ε. με υψηλότερο ποσοστό αποχής των γυναικών 95,3% έναντι του ποσοστού των ανδρών 84,7%.

Η συχνότητα της αποχής αυξάνεται στην ομάδα ηλικίας 41-50 όπου εμφανίζεται το υψηλότερο ποσοστό αποχής 47,8%, ενώ μειώνεται στις δυο άλλες ομάδες ηλικίας μεταξύ των οποίων ελάχιστη είναι η διαφοροποίηση.

3.4 Η έλλειψη κατάρτισης-επιμόρφωσης ως αίτιο αποχής των εκπαιδευτικών από την Π.Ε. σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων.

Πίνακας 4. Αποχή από την Π.Ε. από έλλειψη κατάρτισης- επιμόρφωσης κατά φύλο και ομάδα ηλικίας. (άνδρες N=46 , γυναίκες N=44, σύνολο N.90)

Φύλο	Ομάδα Ηλικίας						Σύνολο	
	Έως 40		41-50		51και άνω		f	%
Άνδρες	8	17,4	9	19,5	3	6,5	20	43,4
Γυναίκες	13	29,5	3	6,9	4	9	20	45,4
Σύνολο	21	23,4	12	13,3	7	7,7	40	44,4

Όπως φαίνεται στον πίνακα 4 συνολικά 40 εκπαιδευτικοί ποσοστό 44,4% δηλώνουν ότι η έλλειψη κατάρτισης- επιμόρφωσης αιτιάζεται για την αποχή τους από την Π.Ε. Ελάχιστη είναι η διαφοροποίηση μόλις 2% μεταξύ ανδρών και γυναικών. Αναφορικά με τις ομάδες ηλικίας σημαντικό είναι το ποσοστό 23,4% των εκπαιδευτικών κάτω των 40 ετών. Αυτό βέβαια δεν ήταν αναμενόμενο αφού η συμμετοχή των νεότερων εκπαιδευτικών σε προγράμματα επιμόρφωσης με

αντικείμενο την Π.Ε. είναι συχνότερη από τη συμμετοχή των δύο άλλων ομάδων ηλικιών. Αξιόλογο επίσης είναι το ποσοστό 13,3% των εκπαιδευτικών ηλικίας 41-50 ενώ μικρότερο είναι το ποσοστό 7,7% των εκπαιδευτικών ηλικίας άνω των 51 ετών. Τα δεδομένα συνηγορούν στο ότι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εκπαιδευτικοί δηλώνουν καλύτερα ενημερωμένοι σε θέματα Π.Ε. σε σχέση με τους νεότερους.

3.5. Παράγοντες που συντελούν στην αποχή των εκπαιδευτικών από την Π.Ε. κατά φύλο

Πίνακας 5: Κατανομή των θετικών απαντήσεων των εκπαιδευτικών κατά φύλο (N=81)

Παράγοντες	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	
	f	f	F	%
Οργανικότητα του σχολείου	2	-	2	2,5
Πίεση της διδακτέας ύλης	18	20	38	46,9
Γραφειοκρατία σχεδιασμού προγραμμάτων Π. Ε.	12	19	31	38,2
Ανεπάρκεια χρηματοδότησης	18	20	38	46,9
Μη έγκαιρη χρηματοδότηση	18	20	38	46,9
Έλλειψη οπτικοαουστικών μέσων	14	17	31	38,2
Έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού	14	17	31	38,2
Έλλειψη γνώσεων χρήσης Η/Υ	6	8	14	17,2
Χρόνος προετοιμασίας	12	19	31	38,2
Αρνητική στάση του Διευθυντή	1	1	2	2,5
Αρνητική στάση του Συλλόγου διδασκόντων	-	-	0	0
Έλλειψη ενημέρωσης από το Σχολικό Σύμβουλο	-	2	2	2,5
Έλλειψη ενημέρωσης από τον υπεύθυνο γραφείου Π .Ε .	1	1	2	2,5
Η μη ένταξη των Π. Ε. στο Ο. Π.	18	20	38	46,9

Όπως φαίνεται στον πίνακα 5 από τους απέχοντες από την Π.Ε. 81 εκπαιδευτικούς το μεγαλύτερο ποσοστό 46,9% θεωρούν καθοριστικούς παράγοντες αποχής, την πίεση της διδακτέας ύλης, την ανεπάρκεια χρηματοδότησης και τη μη έγκαιρη χρηματοδότηση. Σε μικρότερο αλλά υψηλό ποσοστό 38,2% θεωρούν ως υπεύθυνους παράγοντες τη γραφειοκρατία σχεδιασμού προγραμμάτων Π.Ε., την έλλειψη οπτικοαουστικών μέσων και εκπαιδευτικού υλικού καθώς και το χρόνο που απαιτείται για την προετοιμασία τους. Το 17,2% των απεχόντων δηλώνουν ότι η έλλειψη γνώσεων χρήσης Η/Υ συμβάλλει στην αποχή από την Π.Ε.

Σε ελάχιστο ποσοστό 2,5% θεωρούν την οργανικότητα των Σχολικών Μονάδων, την έλλειψη ενημέρωσης από το Σχολικό Σύμβουλο και τον υπεύθυνο του γραφείου Π.Ε.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τα αίτια αποχής τους από την Π.Ε. αποτελούν σημαντική πηγή πληροφόρησης γιατί μπορούν να αξιοποιηθούν για το σχεδιασμό ανάλογων δράσεων, για την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών και την ανάπτυξη της Π.Ε. σε τοπικό επίπεδο που αποτελούν τον απώτερο σκοπό αυτής της έρευνας.

Ειδικότερα οι επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών σε θέματα Π.Ε. προβάλλουν την αναγκαιότητα σχεδιασμού επιμορφωτικών δράσεων σε τοπικό επίπεδο.

Η πίεση της εκτεταμένης διδακτέας ύλης ως εμπόδιο για τη συμμετοχή των εκπαιδευτικών στην Π.Ε. εξουδετερώνεται σε μεγάλο βαθμό από τον περιορισμό της διδακτέας ύλης στα νέα βιβλία.

Απορίας άξιον είναι ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν τη μη ένταξη της Π.Ε. στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα των Σχολικών Μονάδων κατά υψηλό ποσοστό 46,9% ως αιτία αποχής από τη Π.Ε. Και αυτό γιατί τα προγράμματα Π.Ε. έχουν ήδη ενταχθεί στο ωρολόγιο πρόγραμμα στο χρόνο της ευέλικτης ζώνης, ο οποίος αφιερώνεται για την πραγματοποίηση σχεδίων εργασίας από τους μαθητές.

Επίσης η ανεπάρκεια χρηματοδότησης που επισημάνθηκε σε ποσοστό 46,9% από τους εκπαιδευτικούς δεν φαίνεται ισχυρό επιχείρημα, αφού οι ίδιοι απέχουν από τα επιδοτούμενα Σ.Π.Π.Ε. και τα προγράμματα Comenius που έχουν υψηλή χρηματοδότηση. Ωστόσο απαιτείται αύξηση της χρηματοδότησης των νομαρχιακών προγραμμάτων Π.Ε. καθώς και η έγκαιρη χρηματοδότηση τους. Τα ποσά χρηματοδότησης των νομαρχιακών προγραμμάτων της Π.Ε. είναι όντως ελάχιστα και αυτό αποτελεί αντικίνητρο στην πραγματοποίηση αυτών των προγραμμάτων. Κρίνεται αναγκαία η αύξηση της χρηματοδότησης για την κάλυψη των πραγματικών αναγκών αναφορικά με τις δαπάνες που απαιτούνται για την πραγματοποίηση των προγραμμάτων Π.Ε. Αναγκαία επίσης είναι η έγκαιρη χρηματοδότηση- καταβολή των χρηματικών ποσών στην αρχή κάθε διδακτικού έτους, γιατί θα διευκολύνει το σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων Π.Ε.

Επίσης, η απλούστευση των διαδικασιών σχεδιασμού και διοικητικής διεκπεραίωσης των προγραμμάτων θα επιλύσει το πρόβλημα της γραφειοκρατίας που προβάλλουν σε υψηλό ποσοστό 38,2% οι εκπαιδευτικοί ως αίτιο της αποχής τους από την Π.Ε.

Ο εξοπλισμός των σχολικών μονάδων με οπτικοαουστικά μέσα θα συμβάλλει θετικά στην ανάπτυξη της Π.Ε. αλλά και κάθε άλλης καινοτομικής δραστηριότητας στα σχολεία. Αναφορικά με την έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού που επισημαίνεται από το 38,2% των εκπαιδευτικών φαίνεται ότι οι εκπαιδευτικοί δεν λαμβάνουν υπόψη τους το εκπαιδευτικό υλικό που υπάρχει στο γραφείο του υπεύθυνου Π.Ε. παρά τη σχετική έγγραφη ενημέρωση από τον υπεύθυνο του γραφείου για την ύπαρξη του σχετικού εκπαιδευτικού υλικού.

Ο απαιτούμενος χρόνος προετοιμασίας θεωρήθηκε ως εμπόδιο για την πραγματοποίηση προγραμμάτων Π.Ε. από τους εκπαιδευτικούς. Ωστόσο με την ένταξη των προγραμμάτων Π.Ε. στο ωρολόγιο πρόγραμμα δεν απαιτείται διεύρυνση του χρόνου προετοιμασίας πέραν της προετοιμασίας για το καθημερινό πρόγραμμα.

Σε μικρότερο ποσοστό 17,2% θεωρήθηκε η έλλειψη γνώσεων χρήσης Η/Υ ως αιτία αποχής από την εφαρμογή της Π.Ε.

Αντίθετα η οργανικότητα του σχολείου η αρνητική στάση του διευθυντή η έλλειψη ενημέρωσης από τον σχολικό σύμβουλο και τον υπεύθυνο του γραφείου Π.Ε. επισημάνθηκε ως εμπόδιο στην πραγματοποίηση προγραμμάτων από το ελάχιστο ποσοστό 2,5% των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών και η αρνητική στάση του συλλόγου διδασκόντων φαίνεται ότι δεν επηρεάζει την πραγματοποίηση των προγραμμάτων Π.Ε.

Τα συμπεράσματα της πιλοτικής αυτής έρευνας προβάλλουν τις αιτίες αποχής των εκπαιδευτικών από την Π.Ε. σε τοπικό επίπεδο. Εκτιμάται ότι αποτελούν αξιοσημείωτες ενδείξεις των αιτιών αποχής, χρήσιμες για περαιτέρω έρευνα, τα συμπεράσματα της οποίας θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής με στόχο την ανάπτυξη της Π.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βάμβουκας, Μ. (1993), *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*, Αθήνα: Γρηγόρη.
2. Βασάλα, Π. (2005), Η εξέλιξη της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση του νομού Κεφαλληνίας από το 1985 μέχρι το 2005, *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου ΣΠΠΕ, Ισθμός Κορίνθου, 23-25 Σεπτεμβρίου, 2005*: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
3. Bell, J. & Ρήγα Α., (μετ.). (2001), *Μεθοδολογικός σχεδιασμός παιδαγωγικής και κοινωνικής έρευνας -οδηγός για φοιτητές και υποψήφιους διδάκτορες*, Αθήνα: Gutenberg.
4. Bird, M., Hammersley, M., Gomm, R., & Woods P., & Φράγκου Ε., (μετ.). (1999), *Εκπαιδευτική έρευνα στην πράξη - Εγχειρίδιο μελέτης*, Πάτρα: Ε.Α.Π.
5. Cohen, L. & Manion, L. & Μητσοπούλου Χ. & Φιλοπούλου, Μ., (μετ.). (1997), *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής έρευνας*, Αθήνα: Έκφραση.
6. Γεωργόπουλος, Α. και Τσαλίκη, Ε. (2003), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
7. Γούπος, Θ. (2005), Τα είδη προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που εκπονούν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου ΣΠΠΕ, Ισθμός Κορίνθου, 23-25 Σεπτεμβρίου 2005*: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
8. Δασκολιά, Μ. (2004), *Θεωρία και Πράξη στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. Οι προσωπικές θεωρίες των εκπαιδευτικών*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
9. Δημητρίου, Α. & Ζαχαριάδου, Ε. (2005), Εκπαιδευτικοί και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Το παράδειγμα των εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε σχολεία της Α/θμιας Εκπαίδευσης στο Ν. Έβρου, *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου ΣΠΠΕ, Ισθμός Κορίνθου, 23-25 Σεπτεμβρίου, 2005*: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
10. Δημητρόπουλος, Ε. (2001), *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας. Ένα Συστημικό Δυναμικό Μοντέλο*, Αθήνα: Έλλην.
11. Faulkner, D., Swann, J., Baker, S., Bird, M. & Carty, J., & Ραυτοπούλου Α. (μετ.) (1999), Στο: *Εξέλιξη του παιδιού στο κοινωνικό περιβάλλον - Εγχειρίδιο μεθοδολογίας*, Πάτρα: Ε.Α.Π..
12. Javeau, C., & Τζαννονε - Τζώρτζη Κ. (μετ.) (2000), *Η έρευνα με ερωτηματολόγιο. Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
13. Howard K. & Sharp J. & Νταλάκου Β. (μετ.) (1996), *Η επιστημονική μελέτη, Οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών ερευνητικών εργασιών*, Αθήνα: Gutenberg.
14. Κούζας, Κ., Παπαβασιλείου Γ., & Καλύβας, Ι. (2005), Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, μέσα από το πρόγραμμα της ευέλικτης Ζώνης, *Έμπνευση στοχασμός και φαντασία στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, 2ο Πανελλήνιο Συμπόσιο Πειραιά, 1-3 Απριλίου*: Πανεπιστήμιο Πειραιά - Ελληνική Εταιρεία: Συμβούλιο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στο cd-rom: αρχείο intex1, html document, 32KB.
15. Κρίβας, Σπ., Βγενόπουλος, Αν., Καραγιάννη, Π., Σακοβέλη, Π. & Ντόλκα, Μ. (1999), Η σημασία επιδράσεων και βιωματικών εμπειριών (Life Experiences), που διαμορφώνουν φιλική προς το περιβάλλον συμπεριφορά ατόμων εμπλεκόμενων στην Περιβαλλοντική αγωγή: Ερευνητική Πιλοτική Προσέγγιση. Στο Κ. Χάρης, Ν. Πετρούλακης, και Σ. Νικόδημος, *Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα Πρακτικά 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου, Ναύπακτος, 13-15 Νοεμβρίου 1998*, (σελ. 296-305), Αθήνα: Ατραπός.
16. Μάναλης, Π., Μαργαρίτης, Σ., Σούρη, Α., Πλατανιστιώτη, Σ. και Μακρίδης, Γ. (2005), Ο παράγων «χρόνος» στα σχολικά προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, *Πρακτικά 1ου Συνεδρίου ΣΠΠΕ, Ισθμός Κορίνθου, 23-25 Σεπτεμβρίου 2005* : Πανεπιστήμιο Αιγαίου.
17. Παπαδημητρίου, Β. (1995), Εκπαιδευτικοί και Περιβαλλοντική Εκπαίδευση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 22, 215-231.
18. Παπαδημητρίου, Β. (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και Σχολεία*, Αθήνα : Τυπωθήτω.
19. Παπαδημητρίου, Β. (2004), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και σύγχρονες εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις. Στο: Γ. Μπαγάκης (Επιμ.), *Ο Εκπαιδευτικός και το αναλυτικό πρόγραμμα*, (σελ. 480-487), Αθήνα: Μεταίχμιο.
20. Παπαναούμ, Ζ. (1998), Περιβάλλον και Εκπαίδευση από τη σκοπιά των Εκπαιδευτικών, μια διαχρονική εμπειρική διερεύνηση. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 28, 171-193.
21. Παρασκευόπουλος Ι., (1985), *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Αθήνα: Αυτοέκδοση.
22. Ρεκλείτης, Π. & Τριβέλλας Π. (2001), Η διαμόρφωση της καινοτομικής συμπεριφοράς των επιχειρήσεων, *Διοικητική ενημέρωση*, 21, 27-42.
23. Ρεκλείτης, Π. (2002), Η καινοτομία ως «κρίσιμη» διάσταση στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων, *Διοικητική Ενημέρωση*, 23, 111-124.
24. Τζανέτος, Π. (2001), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και κατάρτιση (Ένα ταξίδι από το Ρίο στη Σεούλ). Στο: *Προστατευόμενες φυσικές περιοχές και Περιβαλλοντική εκπαίδευση, Πρακτικά*

- Διεθνούς Συμποσίου, Σίγρι Λέσβου, 24-26 Σεπτεμβρίου 1999, Σειρά Πρακτικών Επιστημονικών Συναντήσεων, 3, σ. 358-367, Λέσβος: Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Απολιθωμένου Δάσους Λέσβου.*
25. Φύλιας, Β., Αντωνοπούλου, Μ., Ζάρναρη, Ο, Μαγγανάρα, Ι., Μαϊμαρής, Μ., & Νικολακόπουλος, Η., κ. συν. (2004), *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*, Αθήνα: Gutenberg.
 26. Φλογαίτη, Ε. (1998), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
 27. Χατζηδήμου Δ. (1995), *Οι κατ' οίκον εργασίες των μαθητών - Μια ερευνητική προσέγγιση*, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
 28. Χρυσοστομίδου, Φ-Α. (1999), *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ένα μέσο για την αειφορία, Τάσεις και στάσεις καθηγητών - μαθητών της μέσης Τεχνικής - Επαγγελματικής και Πολυκλαδικής Εκπαίδευσης ως προς την εφαρμογή Προγραμμάτων ΠΕ Στο Κ. Χάρης, Ν. Πετρουλάκης, και Σ. Νικόδημος (Επιμ.), Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα, Πρακτικά 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ναύπακτος, 13-15 Νοεμβρίου 1998, (σελ. 306-311), Αθήνα: Ατραπός.*